

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 76

(1999-2000)

Om lov om endringer i lov 30. april 1993
nr. 40 om registrert partnerskap

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet av 30. juni 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Barne- og familiedepartementet legger med dette fram forslag til endringer i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap (partnerskapsloven). Forslaget går ut på å endre vilkårene om tilknytning i lovens § 2 tredje ledd. I henhold til denne bestemmelsen kan registrering av partnerskap bare skje dersom en av eller begge partene har bopel her i riket, og minst en av dem har norsk statsborgerskap. Det foreslås at det i tillegg innføres adgang til å registrere partnerskap dersom en av partene har hatt bopel i landet de siste to år før registreringen. Bestemmelsen foreslås også endret slik at statsborgerskap i Danmark, Island og Sverige, likestilles med norsk statsborgerskap. I tillegg foreslås det en forskriftshjemmel som åpner for å likestille norsk statsborgerskap med statsborgerskap i et annet land dersom dette landet har en lovgivning som tilsvarer den norske.

2 Bakgrunnen for forslaget

Danmark var det første landet som innførte partnerskapslovgivning i 1989. Deretter fulgte Norge (1993), Sverige (1994) og Island (1996). Fremdeles er det bare noen få land som har slike ordninger, men stadig flere ser ut til å følge etter.

Dagens utforming av tilknytningsvilkårene medfører at borgere i nordiske land i visse situasjoner ikke vil kunne registrere partnerskap når de er bosatt i et annet nordisk land. Dette til tross for at både hjemlandet og bostedslandet har regler om slik registrering.

Behovet for en koordinering av partnerskapslovgivningen i de nordiske land ble tatt opp på et sosialpolitisk ministerrådsmøte i 1996. Etter dette har spørsmålet om nordisk rettsenhet blitt videreført i en nordisk arbeidsgruppe for familierett. I 1997 kom denne gruppen til enighet om å foreslå en endring i de respektive nasjonale lovene slik at statsborgerskap i Norge, Sverige, Danmark og Island skulle likestilles som grunnlag for å registrere partnerskap.

Partnerskapslovene i Danmark og Sverige ble endret i tråd med dette, henholdsvis våren 1999 og våren 2000. I tillegg til å likestille borgere fra de nevnte nordiske land, inntok danskene også forskriftshjemmel for å likestille borgere av andre land med tilsvarende lovgivning med danske borgere. I Sverige valgte man i stedet for en slik hjemmel, å likestille nederlandske borgere i lovteksten, fordi en eventuell utvidelse til å gjelde andre land med tilsvarende lovgivning av konstitusjonelle grunner ikke kan gjøres ved forskrift, men eventuelt må avgjøres av Riksdagen.

Den danske loven åpnet i tillegg for at to personer med bopel i landet de siste to år kan la sitt partnerskap registrere i Danmark. Svensk partnerskapslovgivning går enda lenger. I Sverige kan man fra 1. juli i år registrere partnerskap så fremt en av partene har hatt bopel i landet de siste to år.

3 Gjeldende rett

Den norske partnerskapsloven trådte i kraft 1. august 1993. Loven bygget i stor grad på den danske partnerskapsloven av 1989. Som nevnt er det et vilkår for registrering av partnerskap at en av partene har bopel i Norge og at en av partene er norsk statsborger, jf. partnerskapsloven § 2 tredje ledd. Begrunnelsen for å fastsette et slikt vilkår for registrering, var at det ikke var hensiktsmessig at utenlandske par uten tilknytning til Norge skulle få registrere partnerskap her i landet, ettersom registreringen ikke ville få noen betydning der paret er bosatt bortsett fra i Danmark, jf. Ot. prp. nr. 32 1992-93, sidene 30 og 35.

Flere av høringsinstansene skisserte den gang problemer som kunne oppstå som følge av tilknytningskravet. Ettersom det ble antatt at disse problemene bare ville berøre noen få personer, og fordi en registrering inntil videre ikke ville få noen rettsvirkninger utenfor Danmark og Norge, ble imidlertid vilkåret om tilknytning likevel tatt inn i loven, se Innst. O. nr. 70 1992-93, side 5. Avgjørende vekt ble lagt på en uniform lovgivning med Danmark på dette punktet. Det ble i innstillingen åpnet for at spørsmålet kunne vurderes på nytt dersom flere land med årene skulle få tilsvarende lovgivning.

Statistisk sentralbyrå har foretatt en undersøkelse av registrerte partnerskap i perioden 1993-1998 (SSB 2000). Denne viser blant annet at en betydelig andel av de inngåtte partnerskap inkluderer en utlending. I perioden august 1993 til og med 1998 ble det inngått 759 partnerskap i Norge. Av alle personer med oppgitt sivilstand som registrert partner eller tidligere registrert partner, kommer 264 personer, eller 17 %, fra utlandet.

4 Rettstilstanden i andre land

Som nevnt er det ganske få land som har innført partnerskapsordninger. I tillegg til Danmark, Norge, Sverige og Island, er det foreløpig bare Nederland (1998) og Frankrike (1999) som nå har en partnerskapslov. Finland, Portugal, Sveits, Tyskland, Luxembourg, Belgia og Spania diskuterer innføring av partnerskapslov eller liknende lovgivning.

I alle de nordiske partnerskapslover har det, inntil de nevnte lovendringene i Danmark og Sverige, vært stilt nokså likelydende krav til tilknytning for registrering av partnerskap. Vilkåret har vært at en av partene måtte ha både statsborgerskap og bopel i registreringslandet. Den norske loven skilte seg noe fra de andre ved at det i Norge er tilstrekkelig at en av partene har norsk statsborgerskap og at en av dem har bopel her.

Etter den danske lovendringen, som også er omtalt under pkt. 2, er det altså i dag adgang til å la sitt partnerskap registrere dersom en av partene har bopel i Danmark og dansk statsborgerskap eller dersom begge partene har hatt bopel i Danmark de siste to år før registreringen. I tillegg er norsk, svensk, eller islandsk statsborgerskap likestilt med dansk, og det er gitt muligheter til ved forskrift å utvide dette til å gjelde andre land med tilsvarende lovgivning.

De svenske lovendringer ble vedtatt 24. mai 2000. Som nevnt ovenfor under pkt. 2, går disse lenger enn de danske reglene for så vidt gjelder adgangen til å registrere partnerskap for personer som ikke er borgere i landet. Dersom en av partene har hatt bopel i Sverige de siste to år før registreringen er det tilstrekkelig for registrering. Adgangen dersom en av partene er svensk statsborger med bopel i landet gjelder som før. I tillegg er dansk, islandsk, nederlandsk og norsk statsborgerskap likestilt med svensk. En eventuell utvidelse til å gjelde også andre land med tilsvarende lovgivning kan som nevnt av konstitusjonelle grunner ikke gjøres ved forskrift, men må eventuelt avgjøres av Riksdagen. Lovendringen trer i kraft 1. juli 2000.

Den islandske partnerskapsloven tilsvarende i dag den norske. I Island vurderer man en lovendring. I Finland er det utarbeidet et forslag til partnerskapslov av en arbeidsgruppe under Justisdepartementet. Forslaget er i samsvar med den danske ordningen.

Den nederlandske og franske modellen skiller seg vesentlig fra den nordiske ettersom de har åpnet for å registrere både homofilt og heterofilt partnerskap. Det stilles heller ikke like sterke krav til tilknytning.

Rettsvirkningene av et registrert partnerskap har tidligere vært de samme i de fire nordiske landene. Et registrert partnerskap har hatt de samme rettsvirkninger som et inngått ekteskap med unntak av retten til adopsjon. Ved lovendringen i Danmark ble også rettsvirkningene endret slik at registrerte partnere nå har fått adgang til stebarnsadopsjon.

5 Høringsbrevets forslag

Departementet sendte 27. januar 2000 ut et høringsbrev med forslag til endringer i vilkårene for å registrere partnerskap i Norge til følgende instanser:

- alle departementer
- alle fylkesmenn
- alle herreds- og byretter og byfogdene
- alle biskopene
- Den norske advokatforening
- Den norske dommerforening
- Norges Juristforbund
- Norsk psykologforening
- Juridisk rådgivning for kvinner
- Juss-Buss
- Kompetansesenteret for likestilling
- Datatilsynet
- Statistisk Sentralbyrå
- Utlendingsdirektoratet
- Sentralkontoret for folkeregister
- Rettspolitisk forening
- Human-Etisk Forbund
- Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring
- Landsforeningen mot AIDS
- Forum for homofili og kirke
- Ensliges Landsforbund
- Krisetelefon for menn
- Kirkerådet
- Norges frikirkeråd

Det ble foreslått å endre partnerskapsloven slik at statsborgerskap i Danmark, Island og Sverige blir likestilt med norsk statsborgerskap. Videre ble det foreslått forskriftshjemmel for å likestille statsborgerskap i andre land med lovgivning om registrert partnerskap som tilsvarer den norske. Høringsbrevet omfattet således ikke forslag om adgang til registrering uten spesifikke krav til statsborgerskap. Høringsfristen var 1. april 2000.

6 Høringsinstansenes syn

I følge de innkomne høringsuttalelsene, synes det å være stor tilslutning til en oppmykning av tilknytningsvilkårene. Av de 38 innkomne uttalelsene var 30 uten merknader eller støttet forslaget, mens de siste åtte ga uttrykk for at en burde gå lenger enn forslaget i å gi adgang til å registrere partnerskap. Dette var *Hamar Bispedømme, Juss-Buss, Oslo biskop, Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring, Human-Etisk forbund, Juridisk rådgivning for kvinner, Norsk Psykologforening og Justisdepartementet*. Uttalelsene går i hovedsak ut på at det er for strengt å stille et absolutt krav til statsborgerskap hos en av partene og at Norge burde legge seg nærmere opp mot løsningen i Danmark, og det svenske forslaget.

7 Departementets vurdering og forslag

Etter d e p a r t e m e n t e t s vurdering foreligger det i dag flere hensyn som tilsier at adgangen til å registrere partnerskap i Norge bør utvides. Etter at partnerskapsloven ble vedtatt i 1993, har det funnet sted en betydelig internasjonal utvikling på dette området og hensynet til større nordisk rettsenhet taler for lovendringer.

Kravet om norsk statsborgerskap ble i sin tid begrunnet med at en registrering av partnerskap ikke ville få noen rettsvirkninger utenfor Danmark og Norge. Videre ble det lagt avgjørende vekt på å få en uniform lovgivning med Danmark. Ettersom også Sverige og Island senere har fått tilsvarende lovregulering på området, vil begrunnelsen for vilkåret om statsborgerskap i registreringslandet ikke lenger ha samme gyldighet når det gjelder borgere av Danmark, Island og Sverige. Slik dagens regler fungerer oppstår det også situasjoner der nordiske statsborgere ikke kan registrere partnerskap verken i det landet de er statsborgere i eller i det landet de er bosatt i til tross for at begge landene har partnerskapslovgivning. Dette finner d e p a r t e m e n t e t uheldig. D e p a r t e m e n t e t foreslår derfor å endre vilkåret om at minst en av partene må være norsk statsborger slik at statsborgerskap i Danmark, Island eller Sverige likestilles med norsk statsborgerskap. Forslaget gir også en lovgivning som harmonerer med den danske og svenske på dette området. De høringsinstansene som uttalte seg om dette forslaget i høringsrunden støttet forslaget.

Flere land i Europa har eller vurderer å innføre rettslig regulering av partnerskap. Den regulering som har funnet sted er noe forskjellig fra den nordiske modellen, se under pkt. 4. D e p a r t e m e n t e t foreslår en forskriftshjemmel som gjør det mulig å likestille norsk statsborgerskap med statsborgerskap i andre land som har partnerskapslovgivning etter en konkret vurdering. Ved vurderingen må det legges vekt på hvorvidt lovgivningen i det aktuelle landet tilsvarende den norske, slik at en registrering av partnerskap i Norge også vil få rettsvirkninger i hjemlandet. I den grad høringsinstansene uttalte seg om dette i høringsrunden, fikk dette forslaget støtte.

D e p a r t e m e n t e t mener at også utlendinger som ikke er statsborgere i Danmark, Island eller Sverige, men som har sterk tilknytning til landet, med rimelighet bør kunne la sitt partnerskap registrere her. I dag kan for eksempel ikke en utlending som er vokst opp i Norge registrere partnerskap her når han eller hun ikke er norsk statsborger. En utvidelse med hensyn til tilknytning vil være i tråd med den nordiske rettsutviklingen. Et forslag om adgang til å registrere partnerskap på grunnlag av bopel i landet inngikk ikke i høringsbrevet. Flere av høringsinstansene har imidlertid uttalt seg om betydningen av en adgang til å inngå registrert partnerskap for personer med tilknytning til landet utover dem som faller inn under forslagene om utvidelse tilknyttet statsborgerskapskriteriene ovenfor.

Juss Buss foreslår prinsipielt en adgang til registrering dersom begge partene har lovlig opphold i riket. Dette fordi partnerskap både praktisk og personlig vil være av betydning så lenge de bor i landet. Subsidiært foreslår de at

registrering skal kunne skje dersom en eller begge partene har varig bosettingstillatelse. *Juridisk rådgivning for kvinner* ønsker også at lovlig opphold skal være det eneste kriterium for å inngå partnerskap. Det vises til at samme regler bør gjelde for å registrere partnerskap som for å inngå ekteskap. *Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring* gir uttrykk for at det ikke er hensiktsmessig at personer som ikke har tilknytning til Norge eller et annet land med noenlunde tilsvarende lovgivning kan inngå partnerskap i Norge. *Foreningene* mener imidlertid at personer med oppholdstillatelse må få adgang til å inngå partnerskap her til lands. *Hamar Bispedømme* foreslår at kriteriet skal være at en av partene har bopel i riket. *Oslo biskop* foreslår at den danske lovteksten blir lagt til grunn slik at begge parter må ha hatt bopel i landet de to siste årene før registrering. *Norsk Psykologforening* mener to utenlandske statsborgere bosatt i Norge, og med tilknytning til landet, bør kunne få registrert sitt partnerskap her i landet. *Justisdepartementet* foreslår en regel tilsvarende den som er vedtatt i Sverige, slik at det er tilstrekkelig for å inngå registrert partnerskap at en av partene har vært fast bosatt i Norge de siste to år.

De p a r t e m e n t e t fremmer derfor forslag om adgang til registrering av partnerskap når en av partene har hatt bopel i landet de to siste år før registrering. Det bør imidlertid stilles visse krav til tilknytningen til Norge. Partnerskap inngått i landet får som regel ikke få rettsvirkninger utenfor landet og inngåelse av partnerskap bør derfor være motivert av at det får rettsvirkninger her til lands. Det har i denne sammenheng også vært fremhevet under det nordiske samarbeidet at enkelte land ikke er positive til at deres borgere kan inngå partnerskap i utlandet. Videre kan det dukke opp spørsmål om rettsforhold i forhold til hjemlandet og dette bør begrenses til tilfeller der det partnerskapsinngåelsen får rettsvirkninger her til lands. D e p a r t e m e n t e t finner det derfor rimelig å stille som vilkår at utlendinger som skal inngå partnerskap i Norge må ha hatt bopel i landet de to siste år før registrering.

Det følger i dag av partnerskapsloven § 1 at bestemmelsen i ekteskapsloven § 5 a om at partene må ha lovlig opphold i riket, gjelder i tillegg til partnerskapsloven § 2 tredje ledd om krav til bopel. En utlending som kan dokumentere at han eller hun de siste to år før registrering har hatt oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse, skal anses å oppfylle forslaget krav til tilknytning etter forslaget til ny § 2 tredje ledd, pkt. 2.

For prøving av partnerskapsvilkårene når det gjelder utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, gjelder dokumentasjonskravene etter forskrift 10. juli 1993 nr. 748 om prøving av vilkår og fremgangsmåte m.v. ved registrering av partnerskap § 8, som svarer til ekteskapsloven § 7 bokstav h og gir forskrift 5. november 1992 nr. 979 om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår, tilsvarende anvendelse. Etter denne forskriften må parten ha bosettingstillatelse eller være innvilget asyl i Norge for å bli ansett som eller likestilt med å være fast bosatt her. Til bosettingstillatelse kreves det som hovedregel 3 års sammenhengende opphold her, jf. utlendingsloven 24. juni 1988 nr. 64 § 12. Registreringsmyndigheten kan imidlertid gjøre unntak på skjønnsmessig grunnlag i medhold av forskrift 10. juli 1993 nr. 748 § 8 første ledd eller etter paragrafens annet ledd, jf. forskrift 5. november 1992 nr. 979 § 2. Dersom en utlending fyller kravet i utkastet til partnerskapsloven § 2 tredje ledd om to års

oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse, skal han eller hun anses som fast bosatt i relasjon til dokumentasjonskravet. Det vil si at det for personer som har hatt oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse her i to år ikke skal kreves særskilt attest fra vedkommende ambassade som viser sivilstatus.

Når en utenlandsk statsborger fra et land som ikke anerkjenner partnerskap inngår partnerskap i Norge, vil dette kunne medføre at visse spørsmål av internasjonalprivatrettslig karakter, for eksempel i tilknytning til arv og skifte, kan bli aktualisert i flere tilfeller. Dette ble skissert i Ot. prp. nr. 32 (1992-93) Om lov om registrert partnerskap, pkt. 6.3. Det foreliggende forslaget reiser ikke spørsmål som er vesensforskjellige i forhold til i dag utover det at det vil angå flere personer. Det finnes per i dag ikke internasjonale instrumenter for anerkjennelse av partnerskap. Inngått partnerskap i Norge vil være uten rettsvirkning i land som ikke anerkjenner partnerskap. I Norge vil rettsvirkningene i hovedsak, med unntak av adopsjonslovens regler, være som ved inngått ekteskap. Eventuelle spørsmål i denne sammenheng, vil måtte løses konkret i de enkelte tilfeller i forhold til de enkelte lands regler.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er ikke ventet at forslaget får vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap i samsvar med et framlagt forslag.

Tilråding fra Barne- og familiedepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap

I

I lov 30. april 1993 nr. 40 om registrering av partnerskap gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Registrering av partnerskap kan bare skje dersom:

- 1 minst en av partene har norsk statsborgerskap og en av dem har bopel her i riket. Statsborgerskap i Danmark, Island eller Sverige likestilles med norsk statsborgerskap. Kongen kan bestemme at statsborgerskap i et annet land med lovgivning om registrert partnerskap som tilsvarer den norske, skal likestilles med norsk statsborgerskap.*
- 2 minst en av partene har hatt bopel her de siste to år før registreringen.*

I

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

